

APORTACIONS A LA HISTÒRIA D'ORTA (VI) ELS GOIGS DE SANT SALVADOR D'ORTA

BREU BIOGRAFIA DE SANT SALVADOR

Religiós franciscà i sant miracler popular, nasqué a l'hospital de Sta. Coloma de Farners, d'on els seus pares eren servents, l'any 1520. Als catorze anys quedà orfe de pares, se n'anà al Santuari de Nostra Senyora de Montserrat, on passà una llarga temporada servint com a criat, segurament allí, sota la direcció dels monjos, s'aniria iniciant en la seva vocació.

De Montserrat passà a fer de pagès al pla de Barcelona, però als vint anys resolgué entrar a la religió del Pare St. Francesc, vestint l'hàbit dels frares menors, l'any 1541. Prompte tingueren lloc els primers senyals extraordinaris i s'estengué la fama de santetat del frare llec.

Després de feta la professió, els superiors, tement la fama de miracler que s'anava escampant, el traslladen al convent de Jesús de Tortosa. Però els miracles continuaren i molta gent acudia per trobar remei als seus mals. Llavors cregueren convenient enviar-lo al convent de Bellpuig (Urgell), on fou relegat a la cuina, perquè no hi hagués ocasió de comunicar-se amb els de fora. D'allí l'enviaren al convent de Lleida.

Els trasllats eren decidits pels seus superiors a causa dels miracles i les guaricions cosa que li atreïa molta gent; va exercir sempre els oficis més humils, com porter, cuiner, etc. Cap a l'any 1547, arribà al convent d'Orta, on va restar de deu a dotze anys (marxà el 1559). Als pocs dies començaren a arribar gent de totes les parts de Catalunya, de València, d'Aragó, de Provença, de Flandes... Molts d'ells malalts, cecs, muts, paralitics,... també grans personatges, prelats, sacerdots i nobles prohoms; es parla que un any van arribar a aplegar-se 4.000 persones, per alimentar tantes multituds els queviures escassejaven i anaven molt cars.

Ara que tant es parla de normalització lingüística, citarem un miracle ben curiós: contem que uns bascos van portar a Orta una nena de vuit anys sorda i muda de naixença, el Sant els digué: «Vós estareu aquí vuit dies pregant a la Verge Santíssima, i després parlarà la vostra filleta». Al quart dia, la nena ja parlava, però en català! Els pares espordits acudiren al frare queixant-se que no l'entenien, que la fes parlar en basc, ell els recomanà que seguissin pregant i al vuitè dia els digué: «Amics, la Verge Santíssima vol que la vostra filla parli la llengua catalana fins que haureu eixit d'aquest regne, i en

essent fora, parlarà la vostra llengua». Efectivament així fou, passat l'Ebre parlà la llengua dels seus pares. Des del cel es veuen les coses molt més clares que des de Madrid!

El P. Provincial fart de l'èxit del frare, del moviment inacabable de gent al convent, li ordenà canviar-se de nom (fra Alfons) i marxar a Reus, de Reus tornà a Barcelona, allí fou processat per la Inquisició a causa dels seus miracles (1560), sense que el poguessin castigar.

El 1565 fou traslladat al convent de Càller (Sardenya), on féu de cuiner i continuà fent miracles; allí moria l'any 1567. Fou beatificat el 1711 i canonitzat el 1938. Els franciscans celebren la seva festa el 17 d'abril, i l'Església en general, el 18 de març.

ELS GOIGS

Els goigs constitueixen un capítol importantíssim del nostre cançoner. Com a cançó i com a imprès són propis de les terres de l'antic regne d'Aragó.

Són una composició poètica cantada, generalment en llaor de la Mare de Déu o d'un sant. Des del segle XII, la literatura llatina medieval ofereix peces en vers o en prosa que exalten els goigs de la Mare de Déu. A Catalunya hi ha diverses mostres en vers des del s. XIV. De la Mare de Déu, hom passà, ja el mateix segle XV, a Jesucrist i als sants. Des del s. XVI, els goigs són impresos en fulls separats i propagats per les confraries i a les esglésies, santuaris i ermites de tots els Països Catalans, amb texts sovint únics a tot arreu, però amb variants segons les diverses edicions. Durant els segles XVI al XVIII, els goigs foren un instrument de conreu i de conservació de la llengua.

Desviats del seu primer sentit, la gran majoria dels goigs, en lloc de cantar les excel·lències de la persona sagrada que els motiva, descriuen la troballa de la imatge o bé la vida tradicional del sant, i prenen caràcter descriptiu o narratiu d'un estimable valor llegendari ja que són escassíssims els que poden merèixer el qualificatiu d'històrics.

Els goigs han estat propagats per fulls impresos, dels quals s'han fet nombroses edicions. Van arribar a uns 24.000 els goigs que va comptabilitzar Joan Amades. Aquests impresos han adoptat una fesomia tipogràfica típica i tradicional que els dóna un segell inconfusible i únic: consten del text distribuït en dues o tres

GOIGS EN ALABANÇA DEL BEATO SALVADOR DE ORTA.

P Vix ab ral glorijs y honos
sou en lo cel coronat
vullaunos dar sanitat
ò Beato Salvador.

De Francesch gran Patriarca
foreu soldat preminent,
y en la Orde humil feruens
de qui cel, y terra abarca
imitant la santedat
de aquell trallat del Senyor:
vullaunos dar sanitat
ò Beato Salvador.

Vostre homil vida perfecta
a Deu, y al mon se mostra,
puix ab la llum que dona
sonch Apostolich cometa
de Iesus crucificat
celestial imitador:
vullaunos dar sanitat
ò Beato Salvador.

Per vostre al Senyor teniu
que com Moyse demanauc,
y cara a cara impetrauc
tot hora lo que volieu
del Rey del cel gran priuat
ardent Serafi en ahus:
vullaunos dar sanitat
ò Beato Salvador.

Quant lo cos se rebelaua
ab la ordinaria llicencia
vn gran fic de penitencia
vostre virtut li aplicaua,
y sens tenir dell pietat
agots, dejunis, rigors

vullaunos dar sanitat
ò Beato Salvador.

Claram de profecia
en mil ocasions mostrareu,
sucessos pronosticareu,
que el bon Deu vos descubria
vos del enemich maluar
foreu gran perseguidor:
vullaunos dar sanitat
ò Beato Salvador.

Qui dirà les marauelles,
y miracles excelents
que obrareu ab tantes gentes
si ells son molts, y moltes elles
Iesus en vos se ha mostrat
de sos Sants gran premiador:
vullaunos dar sanitat
ò Beato Salvador.

Febrosos, mancos, baldats,
cegos, coixos, quarranaris,
sens merces, ni Apotecaris
ab la Creu foren curats
lo de fure resusat,
cuenent lo peccador,
vullaunos dar sanitat
ò Beato Salvador.

De tant peregrines obres
senhals y merits de Fe
Orta les premicies te,
y Caller ne te les obres
lo Poble qui auen honrat
espera el vostre fauor:
vullaunos dar sanitat
ò Beato Salvador.

Commemoratio Beati Saluatoris.

Acta. Beatus Saluator mirabiliū curationū elucens, omnes in sui admirationem adduxit, vir magna puritatis, & admiranda simplicitatis, quē Deus in vita, et post morte multis miraculis clarū effecit. Ref. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

ORATIO.

Deus qui omnipotentiam tuam humilicite Sanctorum tuorum mirabiliter manifestas, quiq; Beatum Salvatorem ab Hortis famulum tuum admiranda simplicitate, & mirabilium curationum gloria decorare dignatus es: presta quaesumus, vt omnes, qui eius implorant auxilium, petitionis suae salutarem consequantur effectum. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Ab llicencia, Estampats en Gerona en casa de Gaspar Garrich. Any. 1627.

ANY 1627

Com veieu, el nom del nostre poble al segle XII conti-
nuava escrivint-se sense hac.

GOIGS

EN ALABANÇA DEL GLORIÓS TALMATURG CATALÀ I HUMIL CONFESSOR DE CRIST
BEAT SALVADOR D'HORTA

NATURAL DE SANTA

BISBAT DE

LA QUAL FESTA

ALS 18 DIES DEL

COLOMA DE FARNÉS

GIRONA

CELEBRA L'ESGLÉSIA

MES DE MARÇ

Puix tot dany i malaltia
 cureu en nom del Senyor,
salveu a qui amb vos confia,
¡ho Beato Salvador!

Gaudir-se bé pot la vila
 de Santa Coloma al ser
 bressol de sant missatger
 que, amb sa pobresa tranquil·la
 de son pervindre perfilla
 lo ric preu de gran valor.
Salveu etc.

Fou en el segle setzè
 quan del món la llum veiéreu
 i en un hospital nasqueru
 de caritat i mercè,
 veient amb ulls de la fe
 d'aquesta vall la tristor.
Salveu etc.

Sent petit, fóreu més alt
 que les més altes estrelles;
 perquè pastorant ovelles
 amb lo past espiritual
 us nodria amb gran cabdat
 nit i dia el Bon Pastor.
Salveu etc.

Dins la bassa d'un moli
 vostre cos es va esfonsà,
 més allí de Déu la mà
 trobareu i us assistí;
 miracle que els ulls obrí
 als que us van donar per mort.
Salveu etc.

Veient tantes i aclopades
 dels vostres pares les penes,
 que ni guanyaven apenes
 per tots tres les casualades,
 a vostre llar les mirades

darreres doneu amb plor.
Salveu etc.

A Barcelona arribàreu,
 i en lo carrer de la Bòria
 encara es guarda memòria
 dels jorns que allí vos passàreu;
 de sabater treballàreu
 aprenent al vetllador.
Salveu etc.

Mes tan al pròxim aimàveu,
 mirant llurs necessitats,
 que no tenint quantitats
 de diner, calçat donàveu;
 i els amos i vós trobàveu
 al calaix lo preu en or.
Salveu etc.

En l'amor al Sagrament
 no us igualà criatura,
 visitant-lo amb fe i ternura
 al tenir lliure un moment;
 i en gràcia l'Onnipotent
 avivava vostre ardor.
Salveu etc.

La vostra naturalesa
 més que humana pareixia
 ser d'un àngel que glafia
 per la Divina presència;
 espill de santa ignocència
 sens taca i enlluernador.
Salveu etc.

Que no el segle era per vós
 ni vós creu pas per ell,
 us dictà Diví consell
 que acatant-lo presurós
 en el claustre silencios
 trobareu pau i conhort.
Salveu etc.

Fóreu llec; que us espantà
 lo càrrec del sacerdoti,
 i per vós lo gran negoci
 era al pecador salvà,
 portant, humil franciscà,
 sempre a Déu, preuat tresor.
Salveu etc.

Amb les alforges pel món
 ¡que poc l'escarni us importa!
 captàveu pel convent d'Horta
 del superb essent afront,
 conquerint des del profund
 el cor del dur pecador.
Salveu etc.

Amb lo senyal de la Creu
 a cents els malalts curaven
 i els esguerrats que us portaven
 clamaven amb justa veu
 que creu vós l'home de Déu
 a qui devien favor.
Salveu etc.

No parava lo seguici
 dels pobres que us demanaven
 i socors us imploraven
 posant-se baix vostre auspici,
 puix que a grans dolts, benefici
 rebien d'un bé major.
Salveu etc.

De vostre nom tingué esment
 fins lo rei més gran del món,
 i pregà Felip segon
 que li anéssiu diligent
 curant la reina al moment
 de veure-us, crònic dolor.
Salveu etc.

Més llavors fóreu lloat,
 i de pobres les gentades
 que fòssiu feia a vegades

pels superiors negat;
 fins lo nom us fou mudat
 mes en va fou tal rigor.
Salveu etc.

Fra Alfons us apel·laren
 mudant-vos també de lloc,
 més no va servir tampoc
 perquè els malalts es curaven,
 i els pobres us aclamaven
 tenint fe amb lo vostre amor.
Salveu etc.

Fins els ocellots baixaven
 posant-se en la vostra mà
 a pendre de blat lo gra
 que xerrotejant picaven,
 ben segurs de que es trobaven
 força lluny del caçador.
Salveu etc.

Tot té fi en el món: fidel
 a la santa obediència
 dret a Itàlia amb tota urgència
 marxàreu sens cap recel;
 au de pas, puix era al Cel
 no Càller el parador.
Salveu etc.

Sou al Cel, i ens assistiu
 com en vida aquí en la terra,
 a on tot és dany i guerra
 i pesar mentres s'hi viu;
 per això vós sempre oiu
 als que us van clamant de cor:
¡Salveu a qui amb vos confia,
oh, Beato Salvador!

Puix tot dany i malaltia
 cureu en nom del Senyor,
salveu a qui amb vos confia,
¡oh Beato Salvador!

vi *Fecit mirabilia in vita sua.*

OREMUS

vi *Et erit illi gloria aeterna.*

Concede quæsumus, omnipotens Deus: ut Beati Salvatoris, confessoris tui, memoriam recolentes; ipsius intercessione a cunctis malis liberemur in terris, et ad gaudia sempiterna pervenire mereamur in caelis. Per Christum Dominum nostrum. vi Amén.

Dictats per Salvador Llenas i Rabassa a Mataró el mes de març de 1904 i dedicats al seu molt respect. ble i benivolgut amic D. SALVADOR G. en penyora d'agraïment i recordança de bona amistat.

GOIGS EN LLOANÇA DE
SANT SALVADOR D'HORTA

LA SEVA FESTA:

EL 18 DE MARÇ

*Miracler de casa nostra
que tants mals haveu guarit:
Guardeu d'ells el devot vostre,
del cos com de l'esperit.*

A Farners la llum s'obria,
un mati, al sant hospital,
i vegé, qui us assistia,
com un raig celestial...
Sol d'Assís us tocà al néixer:
I d'Amor il·luminat
i pensant en Ell, al créixer,
sou herald de caritat.

El primer miracle es feia
essent un tendroï infant:
En un rec caient, se us treia
sec del tot, i bo i cantant.
D'aprenent a Barcelona
se us duu a casa un sabater.
Prou recorda aquella zona
del miracle que vau fer.

Recorriu les artèries
de la gran ciutat comtal,

i us ferien les misèries
dels pobrets, amb el seu mal.
Sant Francesc se us presentava
i el seguieu al seu convent,
i el cor, com se us eixamplava
vestint l'hàbit penitent!

Començaven els prodigis:
Ja ho sap tota la ciutat.
— Fins que vinguin els litigis
i us veieu d'ací allunyat... —
El Senyor, més cada dia,
us infon el seu Amos.
i Vós, ànima tan pia,
l'espargiu amb tot fervor.

Ha arribat la torbonada:
Us empeny la tempestat,
però ou Vós feu parada
vindrà allà el desgraciat...
Serà a Gràcia, Barcelona,
a Tortosa, Reus, Bellpuig,
Farners, Horta i a Girona...
on tingueu Vós el sopluig.

Fent parlar als muts, els deu vida;
als ceguets féu veure clar;
als sords els torneu l'oida,
i als tollids feu caminar.
Doneu pa a l'afamat pobre,
consoleu també el magnat...
Això és l'excel·lent Obra
que el Senyor us ha comanat.

Se us enduia vers Sardenya
vostre Pare general.
Navegant, el mar s'empenya
en alçar gran temporal.
Vós, amb fe i amb esperança,
sols mirant el firmament,
a l'instant l'aigua s'amansa
i a Sardenya us porta el vent.

Els miracles augmentàveu,
repartint el do diví.
L'urbs de Caller visitàveu,
i el Senyor us "crida" d'allí...
Gloriós Salvador d'Horta:
La Senyal fent de la Creu,
la nostra ànima conhorta
i a Jesús ens acosteua.

Lletra: Francesc Mas i Abril.

Música: Josep Maideu, prev.

ENTRADA TORNADA

Mi.ra, cler de ca.sa nostra que tants mals haveu gua . rit. Guardeu d'ells el devot vos.tre, del . cos com de l'espe . rit.

COHLES

A Far.ners la llum s'o bri.a, un ma.ti, al sant hospi.tal, i ve.gé, qui us as.sis.ti . a, com un raig cele.stal . st. Sol d'As.sís us to.cà al nê.xer: l d'a.mor il.lu.mi.nat i pen.sant en ell, al créixer, sou he.rald de ca.ri . tat. Guardeu

A la Tornada

V. Ora pro nobis Sancte Salvator ab Horta.

R. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS

Deus qui humilitate Sanctorum tuorum omnipotentiam tuam, quique Sanctum Salvatorem ab Horta famulum tuum admiranda simplicitate, et mirabilium curationem gratia decorare dignatus et praesta quaecumque, ut omnes qui ejus implorant auxilium petitionis tuae salutarem consequantur effectum. Per Christum Dominum nostrum. - R. Amen.

(AMB LLIBRENCIA ECLESIASTICA)

GOIGS a llaor de SANT SALVADOR D'HORTA

fill de Santa Coloma de Farnés, Titular de la seva parròquia de BARCELONA, a la Barriada del Poble Sec

(La seva festa 18 de març)

Puix la fe és virtut ben morta
sinó va amb la caritat.
la fe, Sant Salvador d'Horta,
sigui nord de la ciutat.

Catalunya, terra noble,
és planter d'herois i sants,
ensirem un sant del poble
entonant jolosos cants,
puix el seu exemple ens porta
l'esperit d'humilitat.

La fe...

A una vila riallera
de la Selva comarcal,
veié un nin la llum primera
al recer de l'hospital;
altra llum divina i forta
un destí sant li ha traçat.

La fe...

Pastoret d'alta muntanya
que us amoixa el cel blau,
dins del clos de la cabanya
mediteu el Paradís;
d'aquest món sols us importa
la divina claredat.

La fe...

Els bons pares, diu la història,
quan ja sou adolescent,
al carrer dit de la Bòria
us posaren d'aprenent:

vostra conducta és absorta
en copsar l'art del calçat,
La fe...

Per fortuna dels captaires
les sabates va donant
tantes que, no en resten gaires,
no s'en veu cap a l'estant
i els pobres feien escorta
gloriosa al seu costat.

La fe...

De retorn el patró mira
la disbausa del fadrí,
i el miracle també admira,
el calaix és ple d'or si:
d'aquest fet la Bòria aporta
un record ben senyalat.

La fe...

El cor vostre breu florida
quan el món abandoneu.
Sant Francesc al claustre us crida
a portar amb Jesús la creu:
i la creu, que bé conhorta
vostre cor humiliat.

La fe...

Predicant la penitència
els miracles van florint
ufanosos com l'hortensia
dels oients la fe enardint:
si per uns és llum somorta.

li doneu del Sol l'esclat.

La fe...

Tan preclara és vostra fama
que a Madrid, Donya Isabel
malalissa al llit, redama
vostre ajut en son anhel,
i el Prudent rei es comporta
dant-vos hospitalitat.

La fe...

El coixí pren la malalta
on pejà els peus nostre Sant.
amb fe hi reposa la gaita,
quedant guarida a l'instant.
I la greu neuràlgia aborta,
Felip en resta admirat.

La fe...

A Càller, l'ànima pura
heu lliurat al Creador,
gloriosa criatura,
miracle Sant Salvador:
si la vida és via tortuosa
feu la mort camí fresat.

La fe...

Aquest temple es dignifica
elegint-vos per Patró;
el malalt fervent suplica,
el remei pel seu dolor
que la gràcia conhorta:
Vostre nom sigui lloat.

La fe...

Vl. Ora pro nobis Sancte Salvator ab Horta. Rl. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS. *Deus qui humilitate Sanctorum tuorum, omnipotentiam tuam, quique Sanctum Salvatorem ab Horta famulum tuum admiranda simplicitate, et mirabilium curationum gratia decorare dignatus es, proesta quoesumus, ut omnes qui ejus implorant auxilium petitionis suae salutarem consequantur effectum. Per Christum Dominum nostrum Amen.*

Musical notation for the Goigs, including lyrics and musical staff.

Puix la fe és virtut ben morta, sinó va amb la caritat. La fe, Sant Salvador d'Horta, sigui nord de la ciutat.

Catalunya, terra noble, és planter d'herois i sants, ensirem un sant del poble, entonant jolosos cants, puix el seu exemple ens porta l'esperit d'humilitat.

A una vila riallera de la Selva comarcal, veié un nin la llum primera al recer de l'hospital; altra llum divina i forta un destí sant li ha traçat.

Pastoret d'alta muntanya que us amoixa el cel blau, dins del clos de la cabanya mediteu el Paradís; d'aquest món sols us importa la divina claredat.

Els bons pares, diu la història, quan ja sou adolescent, al carrer dit de la Bòria us posaren d'aprenent:

vostra conducta és absorta en copsar l'art del calçat, La fe...

Per fortuna dels captaires les sabates va donant tantes que, no en resten gaires, no s'en veu cap a l'estant i els pobres feien escorta gloriosa al seu costat.

La fe...

De retorn el patró mira la disbausa del fadrí, i el miracle també admira, el calaix és ple d'or si: d'aquest fet la Bòria aporta un record ben senyalat.

La fe...

El cor vostre breu florida quan el món abandoneu. Sant Francesc al claustre us crida a portar amb Jesús la creu: i la creu, que bé conhorta vostre cor humiliat.

La fe...

Predicant la penitència els miracles van florint ufanosos com l'hortensia dels oients la fe enardint: si per uns és llum somorta.

li doneu del Sol l'esclat.

La fe...

Tan preclara és vostra fama que a Madrid, Donya Isabel malalissa al llit, redama vostre ajut en son anhel, i el Prudent rei es comporta dant-vos hospitalitat.

La fe...

El coixí pren la malalta on pejà els peus nostre Sant. amb fe hi reposa la gaita, quedant guarida a l'instant. I la greu neuràlgia aborta, Felip en resta admirat.

La fe...

A Càller, l'ànima pura heu lliurat al Creador, gloriosa criatura, miracle Sant Salvador: si la vida és via tortuosa feu la mort camí fresat.

La fe...

Aquest temple es dignifica elegint-vos per Patró; el malalt fervent suplica, el remei pel seu dolor que la gràcia conhorta: Vostre nom sigui lloat.

La fe...

Lletra de Josep Massons Andreu

Música de Mossen Francisco Baldelló.

L'Excm. i Rdm. Sr. Bisbe de Barcelona concedeix cent dies d'indulgència als qui cantin o resin devotament aquest Goigs.

Versos que es cantaven en vida del Sant, els hem trobat recollits per Jaume Collell al seu llibre *Vida del beat Salvador d'Horta* (1927), així com també els goigs que reproduïm a continuació, dels quals desconeixem la data de composició, l'autor no la diu.

En Horta Verge y Senyora
Mare de Nostre Senyor
Grans miracles fa tot'hora
Déu per Frare Salvador

Els cegos cobran la vista
Per la vostra intercessió,
Si de fe tenen conquesta
I ferma devoció.
Perque Vos sou defensora
Per curar al pecador
Grans miracles fa tot'hora
Déu per Frare Salvador.

Son grandíssims els miracles
Que en Horta perfectament
Obra Déu sens fer obstacle
Per mans de un seu servent;
On tothom qui va millora
De qualsevol mal i dolor;

Grans miracles fa tot'hora
Déu per Frare Salvador.

De totes les parts de Espanya
Lo venen a visitar
I primer cascú s'afanya
Per a be se confessar;
I a Vós lo remet Senyora
Que'ls cureu de son dolor;
Grans miracles fa tot'hora
Déu per Frare Salvador.

De diverses malalties
Coixos, mancos i trencats
Vós curau dintre pocs dies
I molts restes deslliurats;
Fan gràcies a Vós. Senyora,
Mare del gran Redemptor;
Grans miracles fa tot'hora
Déu per Frare Salvador.

GOIGS

en llaor del

BEAT SALVADOR DE HORTA

Puix gosau de tant favor
devant de Deu eternal:
Oh Beato Salvador
gardeunos de pendre mal.

A Jesús vos heu semblat
en lo vostre naixement
en un estable naixent
pel Desembre congelat;
Santa Coloma us ha dat
bressol en son hospital: &

Ja molt d'hora demostrau
que sou per Deu elegit,
puix essent un noy petit
als majors edificau:
les virtuts que practicau
son de jove angelical: &

Orfanet sens mare y pare
als catorze anys hen quedat,
y pujau a Montserrat
a cercarhi un'altra Mare;
la Verge Santa'us ampara
ab tendresa maternal: &

De Francesch la Religió
per sa pobresa us atrau,
y sa Regla professau
de llech, ab gran perfecció:
be pot donarne rahó
Barcelona la Comtal: &

En Horta, ditzós convent
que'us ha dat lo sobrenom,
sou lo pasmo de tothom
per santedat eminent
vessanthi l'Omnipotent
de favors immens caudal: &

Malalts de tota dolencia
allí van a cents y a mils;
tan rics com pobres humils
imploran vostra clemencia,
y vos los dau assistencia
de la Creu ab la senyal: &

La fama de miracler
per tot lo Regne s'extén,
mentres vos tan humilment
feu l'ofici de cuyner,
com mes baix vos voleu fer
lo Cel vos puja mes alt: &

La més austera pobresa
de grans mérits vos fa rich,
y al cos com un enemich
castigau ab asperesa;
com un lliri de pureza
es vostra carn virginal: &

Als pecadors convertiu
y als tristos aconsolau,
l'esdevenir anunciau
y lo secret descubriu;
sembla que la clau teniu
del Erari divinal: &

Noms de Jesús y Maria
tan dolços y regalats
ab fervor son pronunciat
per vos de nit y de dia;
vostre cor assaboria
sa dolçura celestial: &

Creixent la flama de amor
suspireu no mes pel Cel,
y satisfent vostre ahel
allá vos crida'l Senyor;
y posat en lloch de honor
teniu privansa reyal: &

De Sardenya en la ciutat
de Cáller anomenada,
vostra despulla sagrada
té sepulcre venerat;
vos del nostre Principat
sou protector especial: &

TORNADA

Puix gosau de tant favor
devant de Deu eternal,
Oh Beat Salvador,
gardeunos de pendre mal.

columnes, presidides per una estampa de la imatge o del sant que canten, embellida amb un gerro o una panera de flors a cada costat. El conjunt està emmarcat per una orla que contribueix a donar caràcter a l'imprès.

No es fa entenedora la persistent i profusa impressió de goigs durant cinc segles, siensem que la gent que els ha viscut i els ha fet viure és analfabeta majoritàriament i els sabia per tradició, si no acceptem que als ulls del poble, els goigs impresos, tenien més caràcter d'estampeta de la imatge que de cançó.

Podríem atribuir als goigs dues funcions: un a d'informativa i una altra de màgica. Pel que fa a la primera, els goigs ens parlen d'un personatge, representat per una imatge al convent conegut pel seu nom, la qual posseeix virtuts en ella mateixa, la prova és que cal acudir-hi per tal de demanar-li la seva intervenció. Als goigs se'ns parla d'un individu humà que va néixer, va viure i va morir tocat d'exemplaritat, la qual cosa li valgué el privilegi d'obrar meravelles en aquesta vida i després de morir, continuar en possessió del mateix poder. El Cristianisme es presenta també com la religió dels humils, per això l'Església disposa de sants pobres —Sant Salvador en seria un—, aquests personatges no resulten conflictius i esdevenen ideals per a l'exaltació de la humilitat, la mansuetud i la pobresa. Però és en la funció màgica on cal cercar la força i la persistència de les imatges estampades i venerades al llarg i al través dels Països Catalans.

Si hom acut a les imatges, si de vegades es fa hores de camí per prostrar-s'hi als peus i dur-los una ofrena, és per obtenir-ne a canvi alguna cosa. I què podem demanar als sobrenaturals? salut i diners (vianda). La religió ni ignora ni nega aquestes necessitats, però alhora afegeix, perquè no quedi tan materialista, els anhels que tot bon cristià ha de sentir segons les lleis de Déu. Així els goigs, al costat de les peticions concretes cuiten a presentar una contrapartida espiritual. Però la raó de la pregària és molt més immediata i personal, així cada una de les imatges es veu forçada a emprendre una especialització i a singularitzar-se, com ho fan les plantes que van bé per coses diferents. La relació de consols que emanen d'ermites i parròquies és molt superior a la llista de serveis mèdics d'un hospital general. No són pocs els serveis que ofereix Sant Salvador, a ell han d'acudir: coixos, balrats, esguerrats, sords, tartamuts, malalts dels ulls, muts i amb qüestions de medicina general; a més, s'ha d'ocupar de la climatologia, ja que d'ella depèn la vianda: novenes i processos perquè ploqués eren freqüents en altres temps.

Diu Xavier Fàbregas, i crec que amb molta raó: «La protecció màgica dispensada per les imatges comença a convertir-se en un foc somort. Qui cregués que tot és cendra s'erraria, i cada cop que hi fiqui la mà la treurà cremada. Els goigs no ens remetent al passat, sinó que continuen remetent-nos a una mitologia pre-

sent. Més o menys soterrada, però present.»

AGRAÏMENT

Els goigs que reproduïm foren recollits pel sr. Evaristo Gil, el qual els va enganxar a la paret de la capella de Sant Salvador, al convent.

El sr. Evaristo era fill d'Orta, arriba tard el nostre testimoniatge, ja és mort, però el fem extensible a totes aquelles persones que, com ell, en cada un dels nostres pobles, s'han preocupat per conservar i estudiar la seva cultura.

QUINS GOIGS ES CANTEN L'ANY 1987?

Oblideu allò que dèiem que: «els goigs foren, del segle XVI al XVIII, un instrument de conreu i de conservació de la llengua catalana» i que «constitueixen un capítol importantíssim del nostre cançoner. Com a cançó i com a imprès són propis de les terres de l'antic regne d'Aragó.»

Al nostre poble canten, sense saber-ho, una peça única en tots els Països Catalans: uns goigs en castellà.

Qui va ser l'afortunat compositor? Qui els va ensenyar tan bé que han durat anys i anys? no ho sabem. El mal ja està fet, però el que no s'entén és que continuem reproduint-lo cada any, repartint i cantant uns «gozos» en llengua estranya.

Des d'aquí una crida a aquells que tinguin en les seves mans corregir aquesta aberració tan gran, segur que entre tants goigs com hi ha en lloor de Sant Salvador, alguns trobaran que siguin del seu gust i en la nostra llengua.

Què deu pensar el pobre Sant Salvador, ell que sempre va restar fidel a la seva llengua i, anys enrera, va ser proposat per nomenar-lo Patró de la Llengua Catalana?

BIBLIOGRAFIA

Enciclopèdia Catalana.

AMADES, Joan: *Folklore de Catalunya*. Ed. Selecta.

FABREGAS, Xavier: *Tradicions, mites i creences dels catalans*. Ed. 62.

MAYOR, P. J. Martí: *Convento de Ntra. Sra. de los Angeles de Horta*. Article d'una revista franciscana.

Anònim: *Vida del beat Salvador d'Horta*.

«GOZOS» A SAN SALVADOR

Grande fragancia y olor,
Salvador de cielo echáis:
y mil rayos de luz dáis
del primero Salvador.

En Cataluña nacido,
de honesto y humilde suelo.
Fuisteis del Señor del cielo
para su casa escogido.
El hábito de menor,
con grande placer tomáis. Y mil...

Descubrióse luego el oro
de vuestra gran santidad.
En la sencilla humildad,
celo, aspereza y decoro;
en lo cual y en el fervor
Al gran Francisco imitáis. Y mil...

Vuestra angélica pureza
lasavecillas mostraban,
pues alegres os trataban,
sin espanto ni extrañeza
y en ello el Sumo Hacedor.
Salvador, Vos alabáis. Y mil...

El gran Felipe II
y la reina con placer,
os quisieron conocer,
por ver un Santo en su mundo,
y en medio de tanto honor.
Vuestra humildad no olvidáis. Y mil...

La multitud de prodigios
que obró y obra Dios por Vos
es sin cuento y entre nos
para nuestro bien propicios;
a cuantos con fe y fervor
os invocan remediáis. Y mil...

Del don de la profecía
os quiso el Señor dotar
para poder declarar
lo que oculto se tenía
con que a cualquier pecador
de sus vicios avisáis. Y mil...

No acabaron con la muerte
las maravillas que hicisteis,
pues muerto las proseguisteis,
con dichosa y feliz suerte:
prueba cierta del honor
que ahora de Dios gozáis. Y mil...

Sin ser en Horta nacido
ni tampoco muerto en ella
para nuestra buena estrella
tomáis de Horta el apellido,
honra grande y la mayor,
con qué siempre la ensalzáis. Y mil...

Pues ante el Sumo Hacedor
Salvador, tanto priváis,
alcanzadnos que a do estáis.
Subamos con tu favor. Y mil...

«Gozos» que es canten a Orta des de fa anys:

